

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

ЧУМАЧЕНКО Дар'я Володимирівна

УДК 378.011.3-051:651]:004

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІЛОВОДСТВА
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
ТИТОВА Наталія Михайлівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
завідувач кафедри теорії та методики
професійної підготовки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
АВРАМЕНКО Олег Борисович,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
професор кафедри техніко-технологічних
дисциплін, охорони праці та безпеки
життєдіяльності;

кандидат педагогічних наук, доцент
БІЛИК Роман Миколайович,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка,
доцент кафедри методики викладання фізики і
дисциплін технологічної освітньої галузі.

Захист відбудеться «27» червня 2019 року о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.19 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розіслано «27» травня 2019 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. Б. Гуменюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Формування в нашій країні правової держави з ефективно діючими державними інституціями представницької, виконавчої, судової влади, виробництва, науки і освіти пов'язано, в першу чергу, з запровадженням раціональних, дієвих правил і процедур їх функціонування, зокрема в сфері роботи з документами.

Проблема забезпечення документообігу організацій є такою ж давньою, як і власне створення документів, проте під впливом стрімкої інформатизації суспільства та швидкого розвитку новітніх технологій, вона лишається важливою й актуальною донині. Ця проблема актуалізує ряд питань, які потребують нагальної відповіді. Зокрема, яким має бути діловодство в умовах глобалізації світових інформаційних процесів, як впливають новітні технології на ситуацію в практичній сфері роботи з документами, які стратегічні цілі мають висуватися у сфері управління документацією та які тактичні схеми слід реалізовувати для вирішення актуальних практичних завдань в інформаційній галузі. Ці та багато інших питань визначають актуальність нашого дисертаційного дослідження.

Швидкий розвиток новітніх технологій, поява нових форм і видів людської діяльності зумовлюють потребу постійного оновлення змісту, форм і методів навчання та організації освітнього процесу, тому відбувається корекція системи підготовки педагогів професійного навчання відповідно до вимог сучасного суспільства й освітніх інновацій.

Організація діловодства у роботі педагогів професійного навчання є невід'ємною функцією майбутнього фахівця, адже значна частка діяльності будь-якої установи або організації різної форми власності регламентується документами. Таким чином, актуалізується потреба в підготовці фахівців, здатних на високому рівні здійснювати документаційне забезпечення підприємств (установ, організацій).

Повноцінно організувати підготовку таких фахівців у сучасних умовах можливо лише за наявності відповідної цілісної методики, яка враховуватиме новітні технології в навчанні. Таким чином, вищенаведені фактори вказують на необхідність розробки методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій.

Теоретико-методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців представлені в працях українських вчених О. Авраменка, Р. Білика, О. Биковської, І. Войтовича, А. Гедзика, І. Жерноклеєва, І. Ковчиної, М. Корця, В. Мадзігона, М. Малєжика, Л. Оршанського, В. Сергієнка, В. Слабка, Л. Сидорчук, В. Тиценка, В. Юрженка та ін. Проблеми підготовки педагогів професійного навчання в різних напрямках досліджували: С. Артюх, С. Батишев, С. Бочарова, С. Гончаренко, Т. Гуменюк, Н. Ничкало, І. Зязюн, О. Коваленко, Н. Кузьміна, В. Сидоренко, С. Сисоєва, О. Романовський, Н. Титова, О. Щербак та ін.

У наукових працях учених С. Дубової, С. Кулешова, Н. Кушнарєнко, Ю. Палехи, М. Слободяника, М. Цивіна, Г. Швецової-Водки та ін. розглянуті

питання професійної підготовки майбутніх фахівців із діловодства. Проблемам застосування цифрових технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців присвячені дослідження В. Беспалька, В. Бикова, Р. Гуревича, М. Жалдака, Л. Карташової, Л. Макаренко, О. Спіріна, М. Яшанова та ін.

Проте попередні дослідження залишають невирішеними низку важливих суперечностей, які супроводжують підготовку майбутніх педагогів професійного навчання з діловодства, а саме:

- між постійно зростаючими вимогами до навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання і наявним рівнем їх підготовки;
- між традиційними формами, методами та засобами навчання діловодства та потребою розробки методики навчання із застосуванням цифрових технологій;
- між постійно зростаючим обсягом знань, необхідних для подальшої професійної діяльності майбутніх педагогів професійного навчання та обмеженим часом, виділеним на вивчення дисципліни «Сучасне діловодство».

Актуальність проблеми, відсутність її комплексного дослідження, наявність протиріч у сучасній педагогічній теорії та практиці зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Методика навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Теорія і технологія навчання у системі професійної освіти» (РК 0115U000552), 2015–2017 рр.

Тему дослідження затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 13 від 27 квітня 2016 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 20 червня 2017 року).

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні, розробці та експериментально-дослідній перевірці методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження**:

1. Визначити роль та завдання діловодства у професійній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання.
2. Проаналізувати можливості використання цифрових технологій у підготовці майбутніх педагогів професійного навчання.
3. Науково обґрунтувати та розробити модель та методику навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій.
4. Експериментально-дослідним шляхом перевірити ефективність розробленої методики навчання діловодства майбутніх педагогів

професійного навчання із застосуванням цифрових технологій та розробити методичні рекомендації щодо її впровадження.

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Предмет дослідження – методика навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань дослідження були застосовані такі методи:

теоретичні: системний та функціональний аналіз, порівняння й синтез педагогічних, філософських, психологічних наукових знань, нормативних документів, навчальних видань із проблем навчання діловодства; класифікація, порівняння, узагальнення даних щодо електронного документообігу, аналіз тенденцій їхнього розвитку; моделювання, систематизація та узагальнення теоретичних і методичних основ методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій;

емпіричні: педагогічне спостереження, анкетування, бесіди, інтерв'ювання, тестування, соціологічне опитування, педагогічний експеримент, статистична та аналітична обробка експериментальних даних щодо педагогічної ефективності науково-обґрунтованої методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій;

методи статистики: методи описової статистики, методи порівняння номінальних даних (критерій Крамера-Уелча) – з метою опрацювання результатів педагогічного експерименту та визначення достовірності отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

— *вперше:*

— запропоновано методику навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій;

— науково обґрунтовано та розроблено модель методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій;

— *подальшого розвитку набули:*

— дидактичні умови застосування цифрових технологій у навчальному процесі закладів вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів:

— розроблено, впроваджено та експериментально перевірено електронний курс «Сучасне діловодство» для студентів спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»;

— розроблено методичні рекомендації щодо використання цифрових технологій при вивченні дисципліни «Сучасне діловодство» майбутніми педагогами професійного навчання.

Результати експериментально-дослідної роботи можуть бути використані для подальших педагогічних досліджень з метою підвищення ефективності підготовки педагогів професійного навчання; при розробці навчальних програм

та методичних рекомендацій, а також під час проведення науково-методичних заходів для системи підвищення кваліфікації майбутніх фахівців.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в навчальний процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1185 від 26 липня 2018 року); Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (довідка № 558 від 11 липня 2018 року); Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 2673/01-60/33 від 20 серпня 2018 року); Ізмаїльського державного гуманітарного університету (довідка № 1-5/430 від 27 червня 2018 року).

Вірогідність та обґрунтованість результатів дослідження забезпечується коректністю вихідних даних; застосуванням комплексу методів дослідження, адекватних його об'єктові, предмету, меті і завданням; підтвердженням основних теоретичних положень результатами експериментально-дослідної перевірки та реалізацією основних розробок у процесі навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання.

Особистий внесок здобувача в працях опублікованих у співавторстві полягає в аналітичному огляді актуальних проблем науково-предметної підготовки педагогів професійного навчання при вивченні дисципліни «Е-документообіг» [7], окресленні концептуальних положень умов реалізації наукового потенціалу майбутніх педагогів професійного навчання [12], формулювання основних завдань виставок навчальної діяльності у освітньому середовищі системи підготовки фахівців технологічної і професійної освіти [13].

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні теоретичні засади і практичні результати дисертаційного дослідження знайшли відображення в наукових заходах різних рівнів:

міжнародних: II Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих науковців «Актуальні питання документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації» (Одеса, 2016); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання сучасної науки» (Тонтон, 2017); Міжнародна науково-практична конференція «Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця» (Суми, 2017); III Міжнародна інтернет-конференція «Актуальні проблеми професійної підготовки майбутніх учителів технологій та педагогів професійного навчання у вищих навчальних закладах» (Глухів, 2017); V Міжнародна науково-практична онлайн-інтернет-конференція «Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті» (Кіровоград, 2017); I Міжнародна дистанційна науково-методична конференція «Передові технології реалізації освітніх ініціатив» (Переяслав-Хмельницький, 2018); VI Міжнародна науково-практична онлайн-інтернет-конференція «Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті» (Кропивницький, 2018); XXXVI Міжнародна науково-практична онлайн-інтернет-конференція «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав-Хмельницький, 2018); Міжнародна науково-

методична конференція «Робота з науково обдарованою молоддю: проблеми та перспективи» (Київ, 2018); Міжнародна науково-практична конференція «Сорочинський ярмарок – історична пам'ятка ярмакування в Україні» (Полтава, 2018);

всеукраїнських: ІХ Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів» (Умань, 2016);

науково-методичних конференціях і семінарах на Інженерно-педагогічному факультеті Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова впродовж 2016-2018 рр.

Публікації. Основні результати дослідження відображено у 13 публікаціях, серед яких: 6 статей вийшли друком у наукових фахових виданнях України, серед них 3 статті у виданнях, що внесені до міжнародних наукометричних баз даних, 7 статей у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (217 найменувань) та 4 додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 214 сторінок, серед них 163 сторінки основного тексту. Дисертація містить 18 таблиць та 18 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, її актуальність, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, аргументовано наукову новизну та практичне значення роботи, подано відомості про апробацію, впровадження положень дисертації, вказано кількість публікацій автора та структуру роботи.

У першому розділі «**Теоретичні засади вивчення діловодства майбутніми педагогами професійного навчання**» розглянуто та систематизовано термінологічний апарат дослідження, зокрема означено трактування ключових понять «професійна освіта», «педагог професійного навчання», «документ», «діловодство», «е-документообіг», які використані в дисертаційній роботі; здійснено аналіз стану навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання, визначено, що ключова проблема полягає в необхідності організації інтенсивної самостійної діяльності студентів при вивченні діловодства та впровадження інноваційних засобів навчання майбутніх фахівців.

Розглянуто роль діловодства у провідних сферах економіки країни та з'ясовано, що знання з даного напрямку інтенсивно інтегруються у діяльність підприємств (установ, організацій) різноманітних галузей та впливають на ефективність їхнього функціонування; встановлено, що при розробці методики навчання діловодства майбутніх фахівців необхідно враховувати сучасні освітні інновації та динамічні запити ринку.

Підкреслено зростання ролі електронних систем документообігу в педагогічній діяльності майбутніх фахівців, зокрема перехід від паперового до електронного документообігу з можливим повним його заміщенням.

Проаналізовано можливості застосування цифрових технологій у підготовці педагогів професійного навчання; з'ясовано ключові переваги цих технологій та можливості щодо їх впровадження в освітній процес підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Зазначені можливості системи управління проектами Worksection та сервісів Google, серед яких виокремлені Google Classroom та Google Drive.

У результаті проведеного аналізу було окреслено наступні аспекти, які обумовили необхідність розробки методики навчання діловодства студентів спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»:

— відсутність комплексного підходу до проблеми використання новітніх цифрових технологій у процесі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з діловодства (цифрові технології часто використовуються фрагментарно та несистематично, без конкретної постановки цілей);

— недостатнє забезпечення мультимедійної підтримки навчального процесу (зі сторони як технічного забезпечення, так і методичної підготовки викладачів до їх використання);

— недостатність часу для оволодіння всім спектром навчального матеріалу дисципліни «Сучасне діловодство» (динамічно зростаючий об'єм інформації з предметної галузі потребує додаткового навчального часу).

Таким чином, визначена потреба у розробці методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій.

У другому розділі «**Методичні засади навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання**» науково обґрунтовано та розроблено модель методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій, яка дозволяє алгоритмізувати і вдосконалити процес навчання діловодства майбутніх фахівців; проаналізовано структуру та зміст освітнього середовища навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання; розроблено методику навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій; розроблено електронний курс «Сучасне діловодство».

Представлено модель методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій (рисунок 1), яка включає цільовий, змістовно-процесуальний і результативний блоки, що взаємопов'язані між собою логічною наступністю.

Цільовий блок має відправну позицію на рівні суб'єкту навчання, яким у нашому дослідженні визначені майбутні педагоги професійного навчання. Водночас цей блок включає мету та завдання методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій.

Рис. 1. Модель методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій

Відтак метою визначено формування в студентів необхідних теоретичних знань про діловодство, як діяльність із питань документування та організації роботи з документами в процесі управлінської діяльності; набуття практичних навичок з використання державних стандартів, інших нормативних і методичних документів для документаційного забезпечення управління; складання та оформлення усіх видів документів, які входять до складу уніфікованої системи організаційно-розпорядчих документів.

Наступним блоком є змістовно-процесуальний, який поєднує такі складові, як зміст навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання, що охоплює три змістові модулі дисципліни «Сучасне діловодство». Також до даного блоку входять методологічні підходи, дидактичні принципи, форми, методи та засоби, запропоновані до організації навчання діловодства.

Для реалізації поставленої мети було виділено такі підходи: аксіологічний, діяльнісний, компетентнісний та особистісно-орієнтований. У свою чергу вважаємо, що якість навчальних досягнень з діловодства буде вищою при дотриманні дидактичних принципів навчання характерних для навчального процесу у закладах вищої освіти, а саме: науковості; наступності, системності та послідовності навчання; практичної спрямованості підготовки; доступності та індивідуалізації навчання.

З-поміж різних форм організації навчання в закладах вищої освіти нами виділені: лекції; практичні заняття; самостійна робота; пошуково-аналітична робота та науково-дослідна робота студентів. Водночас, для навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання ми виокремили найбільш ефективні методи, зокрема: традиційні (словесні, наочні; репродуктивні, продуктивні) та інноваційні (індивідуальні, інтерактивні).

Успішність навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання значною мірою залежить від оптимальної комбінації засобів навчання. Таким чином, авторська методика передбачає застосування традиційних та інноваційних засобів навчання. Серед традиційних засобів навчання ми виділяємо друковані (підручники, посібники, конспект лекцій), наочні (графіки, таблиці, схеми, картки) та технічні (мультимедійні дошки, мультимедійні проектори, рідкокристалічні та плазмові панелі, комп'ютери). Серед інноваційних засобів навчання ми виокремлюємо цифрові технології, електронні курси та хмарні технології.

Заключним блоком запропонованої нами моделі методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій є результативний, що охоплює рівні, критерії та засоби моніторингу якості навчальних досягнень з діловодства у студентів спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)».

Відтак мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та комунікативний критерії нами визначено як сукупність ознак, що дають можливість оцінити якість навчальних досягнень з діловодства у майбутніх педагогів професійного навчання. Водночас нами виділено чотири рівні підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з діловодства, а саме: високий, достатній, середній і низький.

Мотиваційний критерій виступатиме в ролі засобу оцінювання сформованості у майбутніх педагогів системи необхідних професійних мотивів та цінностей (працелюбства, ініціативності, наполегливості, патріотизму). Показниками мотиваційного критерію є ставлення до обраного фаху (інтереси, потреби, бажання, цінності, успіх, задоволення) та рівень особистісної мотивації до навчально-пізнавальної діяльності.

Когнітивний критерій служить засобом визначення рівня сформованості, усвідомленості знань з діловодства; усвідомлення наукових понять, стратегій, концепцій електронного документообігу; обізнаності на сучасних досягненнях, тенденціях та трендах у сфері української та закордонної освіти, а також наукових відкриттів.

Діяльнісний критерій дозволяє оцінити практичну реалізацію теоретичних засад мотиваційного та когнітивного критеріїв, які проявлятимуться у вирішенні різних фахово-педагогічних завдань у процесі навчання діловодства студентів.

Комунікативний критерій у свою чергу передбачає оцінювання рівня знань основних законів спілкування, ключових лінгвістичних понять – стилів, типів тексту, способів зв'язку слів у реченні; уміння й навички аналізувати текст; уміння мовленнєвого спілкування (володіння комунікативними навичками ведення діалогу, побудова зв'язних і логічних висловлювань); дотримання правил правопису та відповідне їх застосування.

В основу моніторингу рівня підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з діловодства ми поклали такий інструментарій: анкетування, опитування, тестування, виконання ситуаційних завдань.

Водночас, зазначимо, що необхідність в організації інтенсивної самостійної діяльності студентів спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» під час навчання діловодства вимагає впровадження інноваційних засобів. Отже, створення електронного курсу «Сучасне діловодство» відповідної навчальної дисципліни дало можливість гармонійно поєднати три змістові модулі, усуваючи при цьому дублювання навчального матеріалу та збагачуючи навчальний процес сучасними технологіями.

Наповнення курсу здійснювалося на двох рівнях, коли на початкових етапах вивчення дисципліни «Сучасне діловодство» опановуються проблеми діловодства, а на більш високому рівні паралельно вивчаються питання електронного документообігу та документного забезпечення управління. Схематично це представлено на рисунку 2.

Відтак, роль електронного курсу виражається у співвідношенні конкретних змістових модулів до умінь, які ними формуються. Електронний курс передбачає надання студентам ґрунтовних та систематичних знань з усіх розділів курсу діловодства, формування умінь використовувати державні стандарти, інші нормативні та методичні документи для документального забезпечення управління діяльністю різноманітних організацій та установ; надання практичних навичок оволодіння технологіями електронного документообігу, застосування на практиці основних принципів автоматизації електронного документообігу та діловодства.

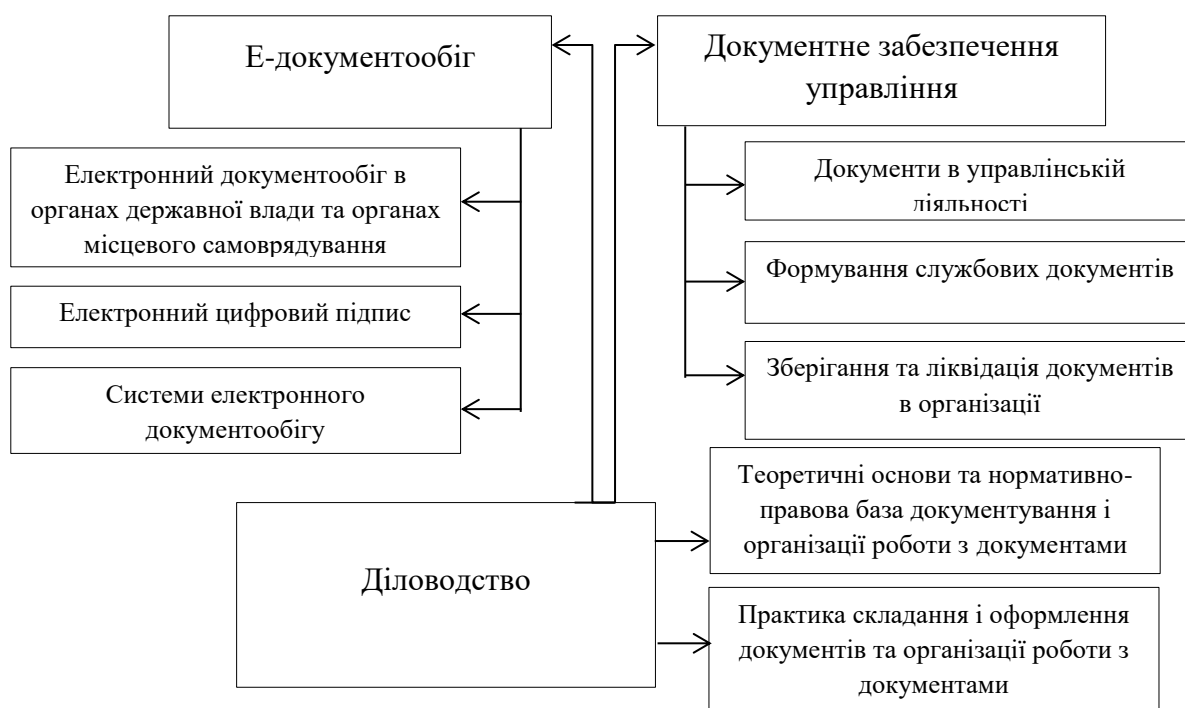

Рис. 2. Схема дворівневого вивчення сучасного діловодства майбутніми педагогами професійного навчання

Для реалізації курсу нами використана система MOODLE, яка забезпечує роботу з групами, містить форуми та підтримує різноманітні типи об'єктів для завантаження. Також вона дозволяє виконувати онлайн-тестування й ефективно проводити моніторинг якості навчальних досягнень студентів. У програмній оболонці цієї системи дистанційного навчання ми розробили електронний курс «Сучасне діловодство», який містить три змістові модулі: «Діловодство», «Е-документообіг» та «Документаційне забезпечення управління».

Враховуючи дидактичні завдання, які розв'язувалися у навчальному процесі підготовки педагогів професійного навчання, розроблений електронний курс включає наступні компоненти:

- загальні відомості про курс (новини; опис інтегрованого курсу; структура; перелік друкованих та інших інформаційних ресурсів; глосарій);
- III змістові модулі;
- тестуючий модуль.

Компонент «Новини» реалізовано у вигляді форуму, на якому студенти мають змогу обговорювати з викладачем актуальні питання щодо організації навчального процесу, а також здійснювати обмін інформацією.

«Опис електронного курсу» є документом, який містить відомості про мету, предмет вивчення, а також короткий зміст електронного курсу.

«Структура» включає відомості про загальну кількість годин згідно з навчальним планом підготовки студентів спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», а також кількість годин лекційних, практичних занять, самостійних робіт студентів та інформацію щодо форми підсумкового контролю.

«Перелік друкованих та інших інформаційних ресурсів» містить список рекомендованих підручників, посібників, журналів та посилань на Інтернет ресурси, що використовуються при вивченні дисципліни «Сучасне діловодство».

«Глосарій» включає 140 основних термінів і визначень з діловодства. Слід зазначити, що система MOODLE має спеціальну форму для формування глосарію та дає можливість автоматично створювати посилання на нього.

До основних ресурсів курсу «Сучасне діловодство» належать інформаційні, методичні та інші матеріали, які представлені у вигляді текстів, HTML-сторінок, гіперпосилань, файлів, за допомогою яких розкривається його зміст.

Кожен змістовий модуль у свою чергу містить опорний конспект лекцій з інтегрованими гіперпосиланнями; банк мультимедійних презентацій для аудиторних лекцій; банк лабораторних робіт та підсумковий тест для контролю навчальних досягнень з діловодства студентів спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)».

Заключним елементом електронного курсу є тестуючий модуль, який включає тести по кожному із трьох змістових модулів навчальної дисципліни «Сучасне діловодство». Він містить завдання різних типів (у закритій формі, на відповідність, коротка відповідь) і формулюються в такій формі, щоб студент міг дати відповідь, маючи глибоке розуміння суті питання. Тестуючий модуль дає можливість об'єктивно оцінити рівень засвоєних знань і сформованих умінь студентів та відповідно коригувати їхню траєкторію навчання.

Розроблений електронний курс щодо організації навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання може бути використаний без особливих коректив для інших споріднених спеціальностей, де вивчається сучасне діловодство як вибіркова навчальна дисципліна.

У третьому розділі **«Експериментально-дослідна перевірка методики навчання діловодства майбутніх підготовки педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій»** описано організацію, проведення та результати педагогічного експерименту.

Метою педагогічного експерименту ми визначили експериментально-дослідну перевірку ефективності розробленої методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій.

Експериментально-дослідна перевірка тривала протягом 2015-2018 рр. і охоплювала три етапи: констатувальний, формувальний та контролюючий.

Констатувальний етап передбачав визначення початкового рівня навчальних досягнень із діловодства учасників експерименту, а також перевірку придатності вибірки до проведення наступних етапів експерименту. У ході цього етапу було визначено склад контрольної (КГ) та експериментальної (ЕГ) груп та доведено їхню ідентичність. Статистичну достовірність констатувального етапу дослідження підтверджено показниками критерію Крамера-Уелча.

У рамках формувального етапу експерименту перевірялась ефективність запропонованої методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій.

На даному етапі експериментальна група вивчала три змістові модулі навчальної дисципліни «Сучасне діловодство», зокрема «Діловодство», «Е-документообіг» та «Документне забезпечення управління» у вигляді розробленого електронного курсу, в той час контрольна група вивчала цю дисципліну, базуючись на традиційній методиці навчання.

Контрольний етап дослідження мав на меті визначення рівня підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з діловодства. На цьому етапі протягом вивчення навчальної дисципліни «Сучасне діловодство» для учасників контрольної та експериментальної груп проводилося підсумкове тестування за трьома змістовими модулями розробленого електронного курсу.

Для проведення контрольного етапу та перевірки ефективності авторської методики ми обрали критерії, показники та методи моніторингу рівня підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з діловодства (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії, показники та методи моніторингу рівня підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з діловодства

Критерії	Показники	Методи діагностування
Мотиваційний	Рівень особистісної мотивації до навчально-пізнавальної та професійної діяльності (М)	Анкетування з метою визначення відношення студентів до навчання та ставлення до майбутньої професії
Когнітивний	Рівень сформованості знань з діловодства (С)	Вхідне, поточне і вихідне діагностування навчальних досягнень студентів
Діяльнісний	Рівень сформованості умінь і практичних навичок з діловодства (Т)	Вхідне, поточне і вихідне діагностування навчальних досягнень студентів
Комунікативний	Рівень організаторських і комунікативних здібностей студентів (П)	Тестування з метою визначення рівня організаторських та комунікативних здібностей студентів

Аналогічно до вибору критеріїв моніторинг підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з діловодства здійснювався за кожним з критеріїв по чотирьох рівнях (високий, середній, достатній, низький), які також включені в розроблену нами модель методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій.

У процесі аналізу експериментально-дослідної апробації розробленої методики порівнювалися показники експериментальної та контрольної груп. Обробка результатів експерименту засвідчила позитивні зміни за всіма критеріями рівня навчальних досягнень у студентів експериментальних груп, що видно на рисунку 3.

Отримані результати були перевірені на статистичну достовірність та інтерпретувалися для визначення ефективності застосування розробленої методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій.

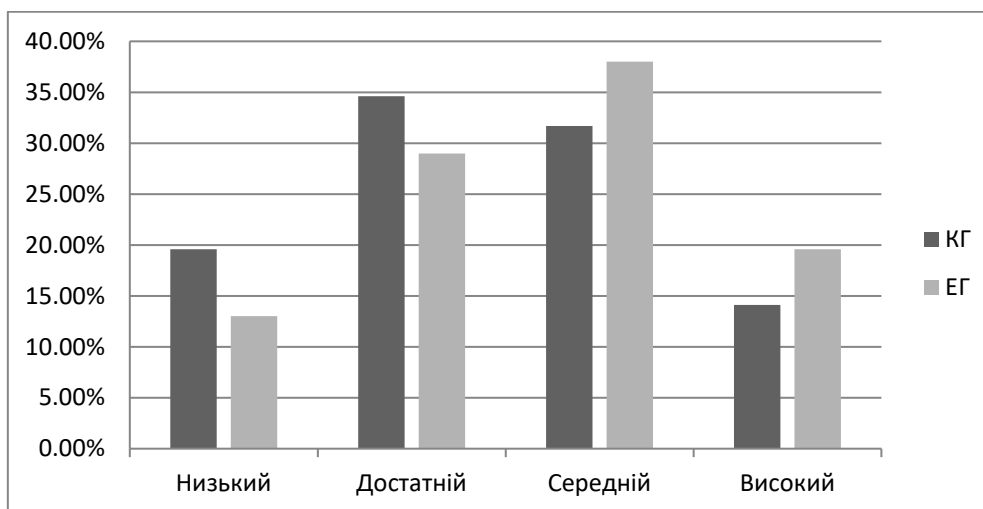

Рис. 3. Зведені дані рівня підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з діловодства на етапі підсумкового контролю

Отже, на основі експериментально-дослідної перевірки було доведено, що запропонована методика навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій є доцільною і такою, що може бути впровадженою у навчальний процес закладів вищої освіти; у контрольних групах такий показник виявляє позитивну динаміку на рівні до 2,4%, на відміну від експериментальних груп із їхньою позитивною динамікою на рівні понад 15-17%.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вперше здійснено теоретичне узагальнення та показані практичні шляхи розв'язання проблем навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій.

Узагальнюючи основні положення дослідження, маємо підстави сформулювати наступні висновки:

1. Унаслідок теоретичного аналізу поняттєвого апарату у контексті нашого дослідження уточнено зміст таких основних термінів, як «професійна освіта», «педагог професійного навчання», «документ», «документознавство», «діловодство», «документообіг» та «електронний документообіг».

Проаналізовано роль діловодства у провідних сферах економіки країни та визначено, що знання з даного напрямку все тісніше вплітаються у діяльність підприємств (установ, організацій) різноманітних галузей та вносять значний вклад у ефективність їх функціонування. Підкреслено зростання ролі електронних систем документообігу, зокрема, у закладах професійної (професійно-технічної) та вищої освіти та з'ясовано, що основними тенденціями є: перехід на електронний документообіг з можливим повним переходом на системи електронного документообігу.

Визначено, що основними проблемами організації сучасного діловодства на підприємствах (установах, організаціях) є: відсутність фахівців зі спеціальною освітою, які б чітко розуміли специфіку і вимоги до майбутньої автоматизованої системи діловодства на конкретному підприємстві (організації, установі). Підкреслено необхідність підготовки сучасних фахівців діловодства, здатних якісно здійснювати документаційне забезпечення організацій, оперативно адаптуючись до нових вимог сьогодення.

2. Здійснено аналіз сучасного стану навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання та визначено, що чинна система підготовки має ряд проблем, серед яких: відсутність комплексного підходу до проблеми використання новітніх цифрових технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців; недостатнє забезпечення мультимедійної підтримки освітнього процесу; недостатність часу для оволодіння всім спектром навчального матеріалу дисципліни «Сучасне діловодство». Відтак визначено необхідність інтенсифікації освітнього процесу, шляхом пошуку більш ефективних засобів, форм та методів навчання для аудиторної роботи майбутніх педагогів професійного навчання.

Розглянуто актуальні види електронних навчальних ресурсів, та визначено, що у процесі навчання діловодства доцільно використовувати як базовий набір типових ресурсів так і специфічні засоби як то системи електронного документообігу. З'ясовано, що використання організованого набору електронних ресурсів об'єднаних у оболонці електронного курсу буде ефективнішим, ніж поодинокі їх використання.

3. Розроблено та науково обґрунтовано модель методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій, яка спрямована на забезпечення чіткого, структурованого підходу до організації навчання діловодства здобувачів вищої освіти та відповідності цілей дисципліни сучасним вимогам до кваліфікації майбутніх фахівців. Визначено, що одним з ключових елементів моделі має бути електронний курс «Сучасне діловодство».

Запропоновано методику навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій, засновану на системному поєднанні традиційних та інноваційних технологій навчання. Описано ключові елементи розробленої методики та способи їх використання для вирішення описаних проблем викладання дисципліни «Сучасне діловодство». Удосконалено методичні підходи щодо навчання діловодства

майбутніх педагогів професійного навчання у процесі підготовки студентів спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)».

4. Розроблено та апробовано електронний курс «Сучасне діловодство» і деталізовані основні його складники, серед яких: опорний конспект лекцій з інтегрованими гіперпосиланнями, банк мультимедійних презентацій для аудиторних лекцій, банк лабораторних робіт, а також тестуючий модуль для контролю навчальних досягнень студентів.

На прикладі даного курсу продемонстровано можливість реалізації основних принципів розробленої методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання; обґрунтовано дидактичні умови реалізації дистанційної форми навчання за допомогою інноваційних засобів навчання, а також доцільність використання оболонки MOODLE для організації дистанційного навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання.

Експериментально-дослідним шляхом перевірено ефективність розробленої методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій та запропоновані методичні рекомендації щодо її впровадження.

Розроблено методику, цілі та етапи проведення педагогічного експерименту. У результаті проведення педагогічного експерименту доведено, що розроблена методика здійснює статистично значимий ефект на рівень підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з діловодства по чотирьох критеріях. Зокрема, по кожному, з яких відбулось суттєве зростання вимірюваного показника. Достовірність одержаних результатів перевірялася за допомогою критерію Крамера-Уелча, значення якого довели ефективність розробленої методики.

У подальшому дослідження може мати продовження у напрямі адаптації розроблених підходів до організації навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання на інші педагогічні спеціальності, де вивчається сучасне діловодство як вибіркова навчальна дисципліна та в напрямі оновлення технологічної складової розробленого електронного курсу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Чумаченко Д. В. Основні складові методики навчання електронному діловодству майбутніх бакалаврів професійної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. Випуск 54. С. 223-227.

2. Чумаченко Д. В. Підвищення ефективності підготовки педагогів професійного навчання при вивченні дисципліни «Сучасне діловодство». *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Проблеми методики фізико-*

математичної і технологічної освіти. Кіровоград: КДПУ імені В. Винниченка, 2017. Випуск 12. Ч. 1, С. 168-172.

3. Чумаченко Д. В. Структурно-змістова модель підготовки педагогів професійного навчання з документознавства в педагогічних університетах. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Кропивницький: ЦДПУ імені В. Винниченка, 2018. Випуск 168(2018). С. 288-292.

4. Чумаченко Д. В. Аналіз стану підготовки педагогів професійного навчання з документознавства в педагогічних університетах. *Освітній дискурс. Гуманітарні науки : збірник наукових праць*. Київ: Видавництво «Гілея», 2018. Випуск 7 (8). С. 64-73.

5. Чумаченко Д. В. Роль і місце документознавства у професійній діяльності майбутніх фахівців. *Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки*. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. Випуск 21. С. 223-227.

Статті у виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних

6. Чумаченко Д. В. Роль дисципліни «Електронний документообіг» у підготовці майбутніх педагогів професійного навчання (The Role of «Electronic Document Management» in Preparation of Future Vocational Education Teachers). *Актуальні питання сучасної науки: Збірник наукових статей*. Таунтон: Видання бюджетного друку Аспект, 2017. С. 485-487 (зарубіжне видання США, що внесено до міжнародної наукометричної бази РІНЦ).

7. Чумаченко Д. В., Титова Н. М. Актуальні проблеми науково-предметної підготовки педагогів професійного навчання при вивченні дисципліни «Е-документообіг». *Фізико-математична освіта : науковий журнал*. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. Випуск 4(14). С. 103-107 (фахове видання України, що внесено до міжнародних наукометричних баз: GoogleScholar, CiteFactor, Index Copernicus, Research Bible, PBN, AcademicKeys, UlrichsWeb, ESJL та інших).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Чумаченко Д. В. Особливості організації самостійної роботи при вивченні електронного діловодства майбутніми педагогами професійного навчання. *Актуальні питання документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (24-25 березня 2016 р., м. Одеса)*. Одеса, 2016. С. 302-305.

9. Чумаченко Д. В. Запровадження інноваційних технологій навчання під час вивчення дисципліни «Сучасне діловодство» майбутніми бакалаврами професійної освіти. *Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів. Матеріали IX всеукраїнської інтернет-конференції (27 жовтня 2016 р., м. Умань)*. Умань, 2016. С. 180-182.

10. Чумаченко Д. В. Актуальні проблеми науково-предметної підготовки педагогів професійного навчання при вивченні дисципліни «Е-документообіг». *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (7-8 грудня 2017 р., м. Суми)*. Суми, 2017. С. 89-91.

11. Чумаченко Д. В. Моніторинг навчальних досягнень педагогів професійного навчання з сучасного діловодства. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації. Матеріали XXXVI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (30 травня 2018 р., м. Переяслав-Хмельницький)*. Переяслав-Хмельницький, 2018. С. 310-314.

12. Чумаченко Д. В., Іщенко С. М. Умови реалізації наукового потенціалу майбутніх педагогів професійного навчання. *Робота з науково обдарованою молоддю: проблеми та перспективи. Збірник матеріалів міжнародної науково-методичної конференції (17-19 квітня 2018 р., м. Київ)*. Київ, 2018. С. 13-15.

13. Чумаченко Д. В., Корець М. С. Завдання виставок навчальної діяльності у освітньому середовищі системи підготовки фахівців технологічної і професійної освіти. *Сорочинський ярмарок – історична пам'ятка ярмакування в Україні. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (22 серпня 2018 р., м. Полтава)*. Полтава, 2018. С. 16-18.

АНОТАЦІЇ

Чумаченко Д. В. Методика навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (технічні дисципліни). – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2019.

Дисертацію присвячено проблемі навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання.

У дисертації досліджено роль діловодства у професійній діяльності майбутніх фахівців. Вперше теоретично обґрунтовано, розроблено та апробовано методику навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій; запропоновано модель методики навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій.

Результатом дослідження є авторський електронний курс «Сучасне діловодство», який дозволяє поєднувати традиційні та дистанційні форми навчання. Визначено критерії, рівні та засоби оцінювання рівня підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з діловодства.

У ході дослідження з'ясовано, що розроблена методика навчання діловодства майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій є результативною і може бути рекомендованою до впровадження у навчальний процес закладів вищої освіти України.

Ключові слова: методика навчання діловодства, педагог професійного навчання, цифрові технології, модель, електронний курс, сучасне діловодство, е-документообіг, документаційне забезпечення управління.

Чумаченко Д. В. Методика обучения делопроизводству будущих педагогов профессионального обучения с применением цифровых технологий. - На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - теория и методика обучения (технические дисциплины). - Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, Киев, 2019.

Диссертация посвящена проблеме обучения делопроизводству будущих педагогов профессионального обучения.

В диссертации исследована роль делопроизводства в профессиональной деятельности будущих специалистов. Впервые теоретически обоснована, разработана и апробирована методика обучения делопроизводству будущих педагогов профессионального обучения с применением цифровых технологий; предложена модель методики обучения делопроизводству будущих педагогов профессионального обучения с применением цифровых технологий.

Результатом исследования является авторский электронный курс «Современное делопроизводство», который позволяет сочетать традиционные и дистанционные формы обучения. Определены критерии, уровни и средства оценивания уровня подготовки будущих педагогов профессионального обучения по делопроизводству.

В ходе исследования установлено, что разработанная методика обучения делопроизводства будущих педагогов профессионального обучения с применением цифровых технологий является результативной и может быть рекомендованной к внедрению в учебный процесс высших учебных заведений Украины.

Ключевые слова: методика обучения делопроизводству, педагог профессионального обучения, цифровые технологии, модель, электронный курс, современное делопроизводство, е-документооборот, документационное обеспечение управления.

Chumachenko D.V. The methodology of records management teaching of future professional education teachers with the use of digital technologies. - On the rights of the manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.02 - theory and methodology of training (technical disciplines). - National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, 2019.

The thesis is devoted to the problem of records management teaching among professional education teachers.

As a result of theoretical analysis, the content of the following basic terms are specified at the thesis: «professional education», «professional education teacher», «document», «documentation», «records management», «documents flow» and «electronic document flow».

The role of records management in the main economical areas of a country has been analyzed. It has been determined that knowledge in this area increasingly often is taken into account during activities of enterprises (institutions, organizations) in various industries, and make a significant contribution to the efficiency of enterprises work. The role of electronic document management systems (in particular at professional (technical) and higher education institutions) has been emphasized. It has been found out that the main tendencies are: the switching to electronic document flow with the possible full switch to electronic document flow systems.

The analysis of the existing education state of the record management teaching among professional education teachers has been made. It has been determined that the existing system of training has a number of problems, i.e. the following: the lack of an integrated approach to the problem of using the latest digital technologies in the study process; insufficient multimedia support of the educational process; Lack of time for mastering the entire range of discipline material.

The actual types of electronic learning resources have been considered and it has been determined that while studying records management it is expedient to use both: the basic set of typical resources and specific means, e.g. systems of electronic document flow. It has been revealed that the use of an organized set of electronic resources integrated in the envelope of the electronic course will be more effective than their single use.

The methodological model of the record management teaching among professional education teachers is developed and scientifically substantiated. The aim of this model is to create a clear and structured approach to the record management teaching and to provide the correspondence of the objectives of the discipline to the modern requirements for the specialists' qualification. It has been determined that one of the key elements of the model should be the electronic course «Modern records management».

The methodology of studying of the record management teaching of future professional education teachers with the use of digital technologies has been suggested. The methodology is based on a combination of traditional and digital learning technologies. The key elements of the developed methodology and the methods of their use for solving the described problems while teaching the discipline «Modern document flow» have been described. The methodical approaches for records management studying of future professional education teachers in the process of preparing students at the specialty 015 «Professional education (in specialization)» have been improved.

An electronic course «Modern documents flow» has been developed and tested. Its main components have been detailed. Among them: the lectures abstracts with integrated hyperlinks, a set of multimedia presentations for lectures, a set of practical tasks, a test module for student grading, etc.

Experimentally, the effectiveness of the developed methodology has been checked and the methodological recommendations for its implementation have been proposed. The methodology, goals and stages of the pedagogical experiment have been developed. As a result of the pedagogical experiment, it has been proved that the developed methodology has a statistically significant influence on the level of

training of future professional education teachers in record management according to every of four criteria. In particular, for every of them the measured indicator has increased significantly. The reliability of the results was verified using the Cramer-Welch criteria. It values prove the effectiveness of the developed methodology.

During the research, it was found out that the developed methodology for records management studying of future professional education teachers is effective and can be recommended for implementation into the educational process of higher education institutions in Ukraine.

Keywords: methodology for records management teaching, professional education teacher, digital technology, model, electronic course, modern records management, e-document flow, document support of management.

Підписано до друку 24.05.2019 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим. Зам. № 170
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.